

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

© 2017 БОЙКО В. В.

УДК 332.2:334.71

Бойко В. В.

Оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки у сфері розвитку сільських територій

Метою статті є проведення комплексного оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки у сфері розвитку сільських територій. Досліджено ефективність реалізації безпекових складових державних цільових програм розвитку сільських територій. Визначено основні недоліки реалізації прикладних засад державної політики забезпечення економічної безпеки у сфері розвитку сільських територій, що обмежують її ефективність, серед яких: декларативний характер державних цільових програм, недосконалість організаційно-економічного інструментарію забезпечення економічної безпеки, несформованість механізмів фінансування програмних заходів, ресурсна обмеженість системи державного управління, розбалансованість останньої на різних ієрархічних рівнях, другорядний принцип пріоритетності вирішення проблем розвитку сільських територій, надмірний бюрократизм прийняття управлінських рішень, корумпованість чиновників, інертність і пасивність сільського населення. Сформовано інформаційний базис підвищення ефективності реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки у сфері розвитку сільських територій.

Ключові слова: державна політика забезпечення економічної безпеки, сільські території, ефективність, сільське господарство, державна цільова програма.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 12.

Бойко Віталій Володимирович – кандидат економічних наук, доцент, докторант відділу безпеки реального сектора економіки, Національний інститут стратегічних досліджень (вул. Пирогова, 7а, Київ, 01030, Україна)

E-mail: v_boiko888@ukr.net

УДК 332.2:334.71

UDC 332.2:334.71

Бойко В. В. Оценка эффективности государственной политики обеспечения экономической безопасности в сфере развития сельских территорий

Boiko V. V. Evaluation of the Effectiveness of the State Policy for Ensuring Economic Safety in the Sphere of Development of Rural Areas

Целью статьи является проведение комплексной оценки эффективности государственной политики обеспечения экономической безопасности в сфере развития сельских территорий. Исследована эффективность реализации безопасных составляющих государственных целевых программ развития сельских территорий. Определены основные недостатки реализации прикладных основ государственной политики обеспечения экономической безопасности в сфере развития сельских территорий, ограничивающие ее эффективность, среди которых: декларативный характер государственных целевых программ, несовершенство организационно-экономического инструментария обеспечения экономической безопасности, отсутствие механизмов финансирования программных мероприятий, ресурсная ограниченность системы государственного управления, разбалансированность последней на различных иерархических уровнях, второстепенный принцип приоритетности решения проблем развития сельских территорий, чрезмерный бюрократизм принятия управленческих решений, коррумпированность чиновников, инертность и пассивность сельского населения. Сформирован информационный базис повышения эффективности реализации государственной политики обеспечения экономической безопасности в сфере развития сельских территорий.

The aim of the article is to conduct a comprehensive evaluation of the effectiveness of the state policy for ensuring economic safety in the sphere of development of rural areas. The effectiveness of implementing the safety components of the state targeted programs for development of rural areas is studied. There identified the main shortcomings in the implementation of the applied principles of the state policy for ensuring economic safety in the sphere of development of rural areas that limit its effectiveness: the declarative nature of the state target programs, the imperfection of the organizational and economic instruments for ensuring economic safety, the lack of mechanisms for financing the program activities, the resource constraints in the system of public administration, the imbalance of the latter at various hierarchical levels, the secondary principle of priority in solving rural development problems, the excessive bureaucracy in making managerial decisions, the corruption of officials, the inertia and passivity of the population in rural areas. The information basis for increasing the effectiveness of the implementation of the state policy for ensuring economic safety in the sphere of development of rural areas is formed.

Keywords: state policy for ensuring economic safety, rural areas, efficiency, agriculture, state target program.

Fig.: 1. **Tbl.:** 4. **Bibl.:** 12.

Boiko Vitalii V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree of the Security Department of the Real Sector of the Economy, The National Institute for Strategic Studies (7a Pyrohova Str., Kyiv, 01030, Ukraine)

E-mail: v_boiko888@ukr.net

Ключевые слова: государственная политика обеспечения экономической безопасности, сельские территории, эффективность, сельское хозяйство, государственная целевая программа.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Библ.:** 12.

Бойко Віталій Володимирович – кандидат економічних наук, доцент, докторант відділу безпеки реального сектора економіки, Національний інститут стратегічних досліджень (вул. Пирогова, 7а, Київ, 01030, Україна)

E-mail: v_boiko888@ukr.net

Вступ. Державна політика забезпечення економічної безпеки у сфері розвитку сільських територій має комплексний характер, а її організаційно-економічний інструментарій формалізується зі складових бюджетної, регіональної, аграрної та інших видів політик, що не лише потребує налагодження угодженої взаємодії між цими інструментами в процесі використання, але й вимагає побудови управлінських механізмів забезпечення керованості безпекових процесів у сфері розвитку сільських територій. Недостатня розвиненість або ж цілковита відсутність таких механізмів формує протиріччя в процесі реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки й обмежує параметри її ефективності, що зумовлює як ресурсні втрати, так і ускладнює досягнення пріоритетних цілей стратегічного програмування економічної безпеки розвитку сільських територій. Необхідність проведення комплексного оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки у сфері розвитку сільських територій посилюється з огляду на таке: по-перше, загострення депресивного характеру розвитку цих територій підтверджує наявність структурних прогалин у системі економічної безпеки держави, усунення яких потребує наявності відповідного інформаційного базису; по-друге, доцільним є дослідження характеру раціональності розподілу ресурсного забезпечення в процесі досягнення основних цілей цієї політики з метою його оптимізації на перспективу; по-третє, результати діагностики дозволяють виявити стратегічні резерви та спроектувати пріоритетні напрями підвищення ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки у сфері розвитку сільських територій.

Теоретико-прикладні засади реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки стали об'єктами досліджень відомих учених. Так, О. Власюком було обгрунтовано місце та роль економічної безпеки в системі науки про економіку, визначено фундаментальні засади реалізації державної політики економічної безпеки, сформовано стратегічні пріоритети цієї політики в умовах ринкових трансформацій [1]. Особливості забезпечення економічної безпеки в просторово-регіональному вимірі лягли в основу наукових праць В. Кузьменко. Автором опрацьовано теоретико-прикладні аспекти взаємодії економічної безпеки та сталого розвитку [6]. Соціальну складову державної політики забезпечення економічної безпеки досліджувала О. Іляш [4]. Науковці В. Шлемко та І. Бінько концентрували свої зусилля на проектуванні пріоритетних напрямів забезпечення економічної безпеки держави. Авторами структуровано складові економічної безпеки, сформовано методичні підходи до її оцінювання, запропоновано інструменти та механізми зміцнення економічної безпеки [12].

Своєю чергою, дослідження проблем розвитку сільських територій лягли в основу наукових праць таких учених, як Ю. Губені [2], А. Ключник [5], А. Лісовий [7], О. Павлов [8], М. Талавіра [11] та ін. Авторами опрацьовано питання сталого розвитку сільських територій, розробки пріоритетних напрямів нарощення їх економічного потенціалу, адаптації зарубіжного досвіду активізації розвитку сільських територій до вітчизняних умов господа-

рювання, удосконалення механізму управління сільським розвитком.

Попри наявність численних науково-практичних розробок у сфері економічної безпеки та розвитку сільських територій, науковцями ще недостатньо опрацьованими залишаються питання дослідження ефективності реалізації прикладних засад державної політики забезпечення економічної безпеки у сфері розвитку сільських територій.

Мета статті полягає у проведенні оцінювання ефективності державної політики забезпечення економічної безпеки у сфері розвитку сільських територій.

Системною проблемою у процесі реалізації прикладних засад державної політики забезпечення економічної безпеки у сфері розвитку сільських територій є недостатня інституційна спроможність і низька ефективність програмних документів розвитку сільських територій, що обмежується їх декларативним характером. Зазвичай в них не визначено інструментів і засобів досягнення стратегічних безпекових пріоритетів, відсутні чіткі механізми фінансування реалізації запропонованих заходів, не сформовані алгоритми виконання програмних положень. Базовим програмним документом реалізації безпекових складових державної політики розвитку сільських територій у 2008–2015 роках була «Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року», затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 року № 1158. Основною метою виконання Державної програми було забезпечення життєздатності сільського господарства, його конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках, гарантування продовольчої безпеки країни, збереження селянства як носія української ідентичності, культури та духовності [9]. Досягнення амбітних цілей Державної програми не було підкріплено адекватним ресурсним забезпеченням, як у фінансовому, так і в організаційному аспектах. За результатами аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, спрямованих на виконання заходів «Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року?» було встановлено, що з прийнятих 140 законодавчих і нормативно-правових актів більшість розроблено на другому етапі реалізації Програми, які не сприяли виконанню у 2008–2011 роках її заходів у визначених на цей період обсягах. Визначені Програмою до розроблення і прийняття законодавчі акти на першому етапі її виконання (2008–2009 роки) так і не були прийняті [10, с. 11]. Така невідповідність на макrorівні свідчить не лише про суперечливий і розбалансований характер державної політики забезпечення економічної безпеки в сфері розвитку сільських територій, але й низький рівень відповідальності суб'єктів цієї політики за результати досягнення визначених її програмних цілей. Посилують ризики недосягнення програмних цілей державної політики забезпечення економічної безпеки в сфері розвитку сільських територій її системне недофінансування (табл. 1).

Протягом усього періоду виконання програми спостерігається критичне відставання фактичного обсягу її фінансування під планового, що априорі знижує ефективність безпекових заходів у межах реалізації прикладних за-

Таблиця 1

Виконання обсягів фінансування «Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» в 2008–2015 рр.

Роки	Обсяг фінансування за джерелами:											
	державний бюджет, млрд грн			місцеві бюджети, млн грн			інші джерела, млн грн			усього, млрд грн		
	план	факт	%	план	факт	%	план	факт	%	план	факт	%
2008	15,3	12,7	83,0	0,1	0,0	-	407,2	0,0	-	15,7	12,7	80,9
2009	15,2	9,4	61,8	0,3	0,0	-	984,1	0,0	-	16,1	9,4	58,4
2010	14,6	9,1	62,3	10,1	0,0	-	1028,2	0,0	-	15,6	9,1	58,3
2011	75,7	10,1	43,2	0,7	51,0	у 322 р. більше	4982,9	0,0	0,0	80,7	10,2	40,8
2012		8,4			47,9			1,9			8,4	
2013		6,5			52,6			1,4			6,6	
2014		4,9			53,5			1,6			4,9	
2015		2,8			20,2			0,0			2,8	
2008–2015	120,8	63,9	52,9	11,2	225,2	у 20 р. більше	7402,4	4,9	0,0	128,1	64,1	50,0

Джерело: сформовано автором на основі [3; 9; 10]

сад державної політики. В цілому Державна програма була профінансована лише на 50,0 %, у тому числі з державного бюджету недоотримано 47,1 % грошових коштів. Своєю чергою, ресурсна спроможність виділених грошових коштів нівелювалася на фоні потужних дестабілізуючих інфляційних впливів у 2014–2015 роках. Суттєву роль у підсиленні фінансування реалізації програмних заходів відіграли місцеві бюджети, що спромоглися виділити у 20 разів більше грошових коштів від обсягу запланованих. Натомість абсолютно нерозвиненими виявилися механізми залучення коштів для реалізації Державної програми на засадах державно-приватного партнерства (інші джерела).

Очевидно, що умови низької довіри до владних інституцій та надмірної корумпованості чиновників не мо-

жуть формувати позитивних перспективних очікувань у представників приватного сектора, що ускладнює процес його залучення до фінансування державних цільових програм і перешкоджає становленню соціальної складової відповідальності бізнесу. Слід зазначити, що критичне недофінансування «Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» спостерігалось також за всіма пріоритетними напрямками протягом цілого періоду її реалізації (табл. 2).

Ефективність державної політики забезпечення економічної безпеки у сфері розвитку сільських територій обмежується не лише системним недофінансуванням, але й недостатнім рівнем освоєння вже виділених грошових коштів, що було найбільш відчутно у фінансуванні соціаль-

Таблиця 2

Фінансування «Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» в розрізі пріоритетних напрямів, млн грн

Пріоритетні напрями	Прогнозні обсяги фінансування за умовами Державної програми	Планові обсяги фінансування, відповідно до паспортів бюджетних програм	Обсяги фактичного використання коштів	Фактичне використання коштів у % до:	
				прогнозованих обсягів фінансування за умовами Державної програми	планових обсягів фінансування, відповідно до паспортів бюджетних програм
Розвиток соціальної сфери сільських територій	15742,7	3002,6	2377,8	15,1	79,2
Розвиток аграрного ринку	49698,2	41484,1	25279,0	50,9	60,9
Фінансове забезпечення аграрного сектора	14011,6	6530,4	4703,2	33,6	72,0
Удосконалення управління в аграрному секторі	17519,7	12694,5	11502,5	65,7	90,6
Фінансування професійної освіти	18373,7	19088,1	17529,9	95,4	91,8
Розвиток аграрної науки	5308,3	2450,0	2427,5	45,7	99,1
Розвиток дорадництва	96,3	17,6	10,2	10,6	58,0

Джерело: сформовано автором на основі [3; 9; 10]

ної сфери, розвитку аграрного ринку, сільськогосподарського дорадництва й аграрного сектора економіки. Неповнота освоєння грошових коштів зумовлена негативним впливом таких чинників, як недоліки бюджетного процесу, його надмірна бюрократизація, нерівномірне надходження грошових коштів протягом календарного року, поширена

практика виділення останніх у кінці бюджетного періоду, що ускладнює їх своєчасне освоєння.

Низькою ефективністю характеризувалася реалізація окремих галузевих заходів у сільському господарстві в межах виконання Державної програми, що визначають рівень продовольчої безпеки держави (табл. 3).

Таблиця 3

Ефективність фінансування окремих заходів у сільському господарстві в межах виконання “Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року”

Програмні заходи	Прогнозований обсяг	Фактичний обсяг	Виконання, %
<i>Рослинницька галузь</i>			
Виплата дотацій під посіви зернових культур, млн грн	9191,0	1042,2	11,3
Обсяг державної підтримки на здійснення селекційних заходів, млн грн	979,5	170,5	17,4
Резервний запас сортового та гібридного насіння, формування національних сортових рослинних ресурсів, млн грн	261,9	50,3	19,2
<i>Тваринницька галузь</i>			
Збільшення обсягу виробництва через надання доплат виробникам за продану продукцію на переробні підприємства:			
молодняк ВРХ, тис. т	2890,0	1231,1	42,6
кондиційні свині, тис. т	3175,0	2215,2	69,8
птиця, тис. т	9100,0	5295,7	58,2
Збільшення поголів'я ВРХ через надання доплат за виробництво екологічно чистого молока, тис. т	271,0	84,2	31,1
Обсяг державної підтримки на здійснення селекційних заходів, млн грн	1167,2	229,9	19,7

Джерело: сформовано автором на основі [3; 9; 10]

Недостатність фінансування заходів підтримки рослинницької галузі перешкоджає максимізації її зростанню, сповільнює темпи нарощення експортного потенціалу вітчизняного АПК на світовому ринку продовольства й обмежує показники урожайності сільськогосподарських культур. Проте системне недофінансування тваринництва поглиблює галузеві дисбаланси в сільському господарстві й ускладнює становлення процесів сталого розвитку сільських територій.

Ефективність державної політики забезпечення економічної безпеки обмежується наявністю істотних прогалин у підходах до стратегічного програмування соціально-економічного розвитку сільських територій, що обумовлені як управлінськими прорахунками на стадії проектування прикладних стратегій, так і відсутністю адекватної тактико-оперативної підтримки процесу реалізації останніх. У 2012 році Міністерством аграрної політики та продовольства України було розпочато реалізацію Стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій «Рідне село», що мала на меті стимулювати процес створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, розширити потужності ресурсних джерел надання прямої державної підтримки дрібним і середнім виробникам, а також активізувати розвиток інституту аграрного дорадництва. Комплексне досягнення цих ці-

лей дозволило би суттєво зміцнити економічну безпеку розвитку сільських територій. Адаже в умовах обмеженості матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи є стратегічним організаційним базисом покращення їх техніко-технологічної безпеки, акумулювання потужностей для полегшення доступу виходу на нові ринки збуту продукції, інтеграції ресурсів для зниження транзакційних витрат у процесі господарювання, підвищення конкурентоспроможності дрібних виробників, прискорення процесу трансформації господарств населення в товарні форми господарювання, що в сукупності формує передумови для покращення матеріального добробуту сільського населення. Своєю чергою, сільськогосподарські дорадчі служби є пріоритетним інструментом мінімізації умов невизначеності господарювання в сільській місцевості, підвищення ефективності процесу прийняття управлінських рішень, надання консультаційних послуг щодо уникнення ризиків та управління економічною безпекою у процесі господарювання. Попри задекларовані оптимістичні цілі, реалізація Стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій “Рідне село” характеризувалася вкрай низькою ефективністю, що не дозволило забезпечити проведення структурних зрушень в активізації розвитку кооперативного руху й аграрного дорадництва (табл. 4).

Таблиця 4

Розподіл областей України за кількістю сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і дорадчих служб, 2015 рік

Кількість кооперативів, од/у	Групи областей за кількістю с.-г. обслуговуючих кооперативів, од.		Групи областей за кількістю с.-г. дорадчих служб, од.				
	у середньому в групі, од/у	Адміністративна область	Кількість областей в групі, од.	Адміністративна область	у середньому в групі, од/у	Кількість дорадчих служб, од.	
До 40	24	Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Закарпатська, Запорізька, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська, Харківська, Хмельницька, Тернопільська, Чернівецька, Чернігівська	15	9	Волинська, Запорізька, Дніпропетровська, Івано-Франківська, Луганська, Миколаївська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська	2	До 3
41-80	49	Київська, Львівська, Херсонська, Одеська, Сумська, Черкаська	6	11	Вінницька, Житомирська, Закарпатська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Одеська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська	3	3-5
81 і більше	95	Вінницька, Житомирська, Івано-Франківська	3	4	Донецька, Чернігівська, Харківська, Чернівецька	6	5 і більше
Разом	1026	х	24	х	74	Разом	

Джерело: сформовано автором на основі [3]

Очевидно, що критична нерозвиненість мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та аграрних дорадчих служб не може забезпечити ефективне виконання покладених на них безпекових функцій, що вносить ризики функціонуванню господарського механізму розвитку сільських територій. За результатами реалізації Стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій "Рідне село", не вдалося не лише масштабно активізувати процес створення нових сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, але й подолати усталені соціально-психологічні стереотипи сільського населення стосовно скептичного ставлення до господарювання на кооперативних засадах і потенційної втрати часткової незалежності в прийнятті управлінських рішень, що обмежує параметри формування ресурсних резервів зміцнення економічної безпеки розвитку сільських територій. Аналогічна ситуація із розвитком інституту сільськогосподарського дорадництва, який є слабо інтегрованим у виробничо-господарські процеси на сільських територіях.

З метою визначення рівня негативного впливу чинників, що знижують ефективність реалізації цільових програм розвитку сільських територій було проведено експертне опитування, результати якого наведено на рис. 1. При формуванні аудиторії експертів було здійснено орієнтацію на такі три цільові групи, кожна чисельністю по 15 осіб: 1) представники органів державної влади у сфері аграрної політики, розвитку сільських територій та економічної безпеки; 2) керівники суб'єктів господарювання в аграрній сфері; 3) представники наукової спільноти, громадських і неурядових організацій. Дотримання такого підходу дозволило сформувати компетентне збалансоване експертне середовище загальною чисельністю 45 осіб.

Вкрай низькою ефективністю та структурною недоконалістю характеризується наявний механізм надання державної підтримки сільськогосподарським виробникам. Сформовані недоліки зумовлені не тільки бюджетною обмеженістю фінансування державної підтримки аграрної галузі (так, у 2015 році її обсяг склав всього лиш 550 млн грн [3], що апіорі унеможливує формування корисного ефекту масштабу реалізації структурних зрушень), але й надмірною бюрократичною складовою доступу до цільового державного фінансування. Державна підтримка аграрної сфери передбачає виділення фінансування за такими основними трьома напрямками: 1) підтримка галузі тваринництва; 2) фінансування здешевлення вартості кредитів; 3) часткова компенсація вартості придбаної сільськогосподарської техніки.

Висновок щодо системної неефективності державної політики надання підтримки суб'єктам господарювання в аграрній сфері формується на основі кінцевих результатів фінансування цільових напрямів. Дотації, що були виділені на тваринницьку галузь, так і не змогли стабілізувати темпи подальшого скорочення поголів'я сільськогосподарських тварин. Зокрема, в 2015 р., порівняно з 2011 р., поголів'я ВРХ скоротилося на 15,3 %, свиней – на 4,0 %, овець і кіз – на 13,9 %, коней – на 22,8 %. Зменшення поголів'я сільськогосподарських тварин спостерігалось за всіма категоріями господарств. Своєю чергою, за кошти державного бюджету відшкодовувалася лише вартість кредитів, які були видані переважно на поповнення оборотних коштів, що наперед нівелює ефективність державної підтримки в аспекті реалізації структурних змін, адже аграрний сектор економіки потребує значної капіталізації основних фондів. У цьому контексті поодинокі практика компенсації част-

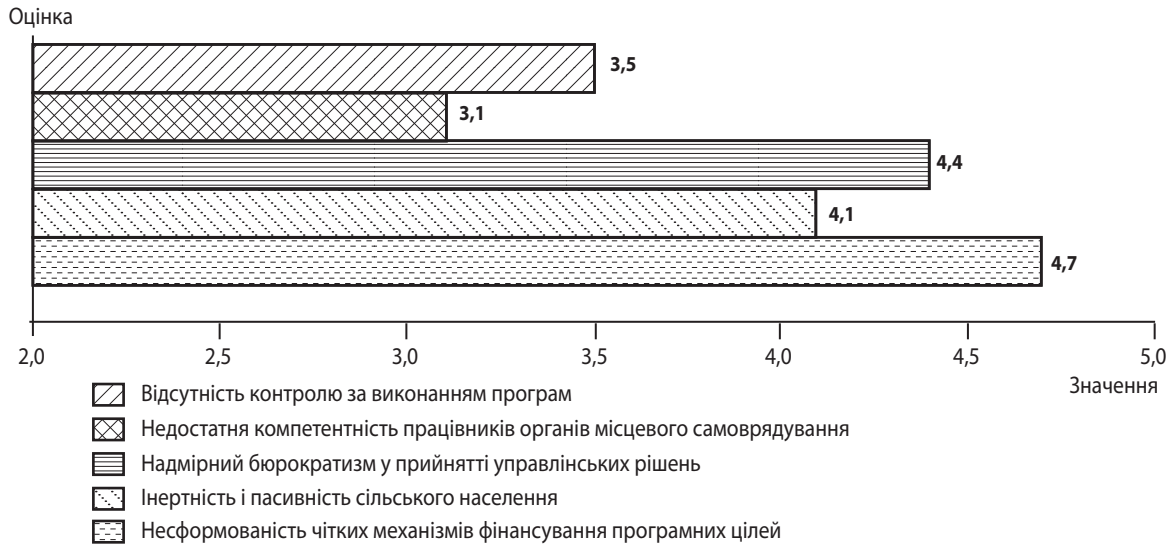

Рис. 1. Оцінка експертами рівня негативного впливу чинників, що знижують ефективність реалізації цільових програм розвитку сільських територій (5 балів – суттєво впливає; 1 бал – майже не впливає)

Джерело: сформовано автором за результатами експертного опитування

кової вартості придбаної сільськогосподарської техніки не спроможна вирішити проблему техніко-технологічної модернізації АПК.

Висновок. Державна політика забезпечення економічної безпеки у сфері розвитку сільських територій характеризується недостатньою ефективністю. Це зумовлено як об'єктивними (декларативний характер державних цільових програм, недосконалість організаційно-економічного інструментарію забезпечення економічної безпеки, несформованість механізмів фінансування програмних заходів, ресурсна обмеженість системи державного управління та її розбалансованість на різних ієрархічних рівнях), так і суб'єктивними (другорядний принцип пріоритетності вирішення проблем розвитку сільських територій, надмірний бюрократизм прийняття управлінських рішень, корумпованість чиновників, інертність і пасивність сільського населення) впливами. Функціонально-управлінська розбалансованість державної політики забезпечення економічної безпеки ускладнює вирівнювання просторово-територіальних диспропорцій України, поглиблює диспаритет розвитку сільських та урбанізованих територій і загострює проблему соціальної нерівності в суспільстві. Такі умови потребують розробки перспективних заходів щодо підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері розвитку сільських територій, інформаційним базисом проектування яких мають стати результати проведеного оцінювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Київ: Вид-во НІПМБ, 2008. 48 с.
2. Губені Ю. Розвиток сільських територій: деякі аспекти європейської теорії і практики. *Економіка України*. 2007. № 4. С. 62–70.

3. Державна служба статистики України: офіц. сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. Іляш О. І. Трансформації системи соціальної безпеки України: регіональний вимір: монографія. Львів: ПАІС, 2012. 592 с.

4. Ключник А. В. Формування та розвиток економічного потенціалу сільських територій України: монографія. Миколаїв: Дизайн та поліграфія, 2011. 468 с.

5. Кузьменко В. В. Економічна безпека та сталий розвиток: регіональний аспект. Донецьк: ДонНУЕТ, 2008. 144 с.

6. Лісовий А. В. Державне регулювання розвитку сільських територій: [монографія]. Київ: Дія, 2007. 400 с.

7. Павлов О. І. Сільські території України: функціонально-управлінська модель: монографія. Одеса: Астропринт, 2009. 344 с.

8. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 № 1158 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-p>

9. Про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, спрямованих на виконання Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року. Київ: Рахункова палата України, 2015. 39 с.

10. Талавиця М. П. Розвиток сільських територій на заходах сталості. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. 2016. Вип. 1 (47). Т. 2. С. 146–150.

11. Шлемко В. Т., Бінько І. Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення. Київ: НІСД, 1997. 144 с.

REFERENCES

Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofits. sait. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Hubeni, Yu. "Rozvytok silskykh terytorii: deiaiki aspekty yevropeiskoi teorii i praktyky" [Development of rural areas: some aspects of European theory and practice]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 4 (2007): 62-70.

Iliash, O. I. *Transformatsii systemy sotsialnoi bezpeky Ukrainy: rehionalnyi vymir* [Transformation of the system of social security of Ukraine: regional dimension]. Lviv: PAIS, 2012.

Kliuchnyk, A. V. *Formuvannia ta rozvytok ekonomichnoho potentsialu silskykh terytorii Ukrainy* [The formation and development of the economic potential of rural territories of Ukraine]. Mykolaiv: Dyzain ta polihrafiia, 2011.

Kuzmenko, V. V. *Ekonomichna bezpeka ta stalnyi rozvytok: rehionalnyi aspekt* [Economic security and sustainable development: regional aspect]. Donetsk: DonNUET, 2008.

Lisovyi, A. V. *Derzhavne rehuliuвання rozvytku silskykh terytorii* [State regulation of development of rural territories]. Kyiv: Diia, 2007.

[Legal Act of Ukraine] (2007). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-п>

Pavlov, O. I. *Silski terytorii Ukrainy: funktsionalno-upravlinska model* [Rural areas of Ukraine: functional management model]. Odesa: Astroprint, 2009.

Pro rezultaty audytu efektyvnosti vykorystannia koshtiv derzhavnoho biudzhetu, spriamovanykh na vykonannia Derzhavnoi tsilyvoi prohramy rozvytku ukrainskoho sela na period do 2015 roku [On results of audit of efficiency of use of state budget funds aimed at implementing the State target program of development of Ukrainian village for the period up to 2015]. Kyiv: Rakhunkova palata Ukrainy, 2015.

Shlemko, V. T., and Binko, I. F. *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist i napriamky zabezpechennia* [Economic security of Ukraine: the nature and direction ensure]. Kyiv: NISD, 1997.

Talavyria, M. P. "Rozvytok silskykh terytorii na zasadakh stalosti" [Development of rural areas on the principles of consistency]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: Ekonomika* vol. 2, no. 1 (47) (2016): 146-150.

Vlasiuk, O. S. *Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku* [Theory and practice of economic security in the system of the science of Economics]. Kyiv: Vyd-vo NIPMB, 2008.